

Emlékek Muntyán Istvánról, egy letűnt napsugaras kor nagy egyéniségéről

Mintha elintéztek volna már minden igazságszolgáltatást, valamennyi dolgunk rendben lenne, úgy szólítja el a tulvilági hatalom ezca a nyáron a jó bírót. Keszthelyi Béla kezdte a sort, Nagy Antal folytatta, Muntyán István fejezte be azzal a nagy szellemi kincessel, amely csak a világegyetemet felmérni képes bölcsnek adatott meg, mikor a por-szemnél is kisebb, de önnit ember helyét, igazát, nyugalmát igyekszik biztosítani az innenső életben.

Muntyán István halála a legmélyebb részvétet váltotta ki az egész városban, ahol neve, egyénisége a legtiszteltebbek közé tartozott. A részvétnyilatkozatok hosszú sora kereste fel már a mai napon is a gyászbabonált családot, az özvegyet, a gyermekeket, dr. Magyary Istvánné, Veszényi-Muntyán Gizellát, özv. dr. Sárkány Arpádné Veszényi-Muntyán Emiliát, Veszényi-Muntyán Anát, a putnoki gazdasági intézet tanárnőjét.

Temetése csütörtök délután 6 óra-
kor lesz a belvárosi temetőben.

Nagy darab mult merült el az ő életével is, régi napsugaras idők, a béke agyonpazarolt esztendei, amiket nem hisz el a Ma fia, mert azt mondja rá, hogy öregek vágyódás a mult után. Pedig csak arról van a szó, hogy az élete delén túl jutott ember menekül a jelenből, amely nem hozta meg neki az ígért, a sokban megérdemelt, pihenőt. Hová meneküljön máshová, mint az emlékeihez, amelyek valódiak voltak, adtak normális tavaszt, békességes őszt, megnyugtató telet, tiszta szívet.

A Teleki-utca finom vonalai, hangulatai fejlesztették Muntyán Istvánban is az érzéket a béke, a művészetek szeretetére. Ott élt a két jóbarát-család, a Taschler, meg a Muntyán. A Nagytatának nevezett öreg bölcs a Valér korosztályában járt, Muntyán Istvánnak a Taschler Jóska felett meg évjáratban, — mégis a két intellektuál, Taschler Endre és Muntyán István vonzódtak egymáshoz és kötődtek örök barátságot.

Tudja minden értelmes embere ennek a városnak, hogy milyen nivójuak voltak. Nagytata cinizmusba rejtette a lelke sok szemérmes álmát, vélt és fizetette, nagyon korán fizetett a szórakozásokért, de azt szeretik elhallgatni a magukat csak tanyai rejtekekben holtra ivó Catók, hogy mikor hazament, felfeküdt az ágyra, ott vette elő a klasszikusait, frissiben a világirodalom eredeti nyelvű kiadásait, aztán néha két napon át mást se csinált, csak olvasott és tanult.

A másik jóbarát, Muntyán István, ezalatt idegenben, messze a családi környezettől, élte kényszerű hivatás-szerű életét, örökösen sóvárogva kicsinyes kisvárosokban a milliő után. Klasszikus, hajszálfinom, meglátással beszélt a télen e sorok írójának egy ilyen kis-helyre kényszerült, magas szárnyalású papismerőséről, aki — mikor nagyon nyomta már a környeztet — úgy segített magán, hogy parádéba öltözött, cilindert tett a fejére, abbés cipőben, kesztyűben, elefántcsontos bottal indult magányos sétára, tul a városon a hegyek közé.

Akkor értettem meg a legjobban Muntyán István sok sóvárgását, titkát a befelé való életének s hogy önmagát látta abban a papban.

De a vele való sok emlékem közül különösen megmaradt bennem egy. A Teleki-utcáról volt abban is szó, már hazakerült Temesvárról. Erről mesélte:

— A Taschler-ház kis kertjében nagyon sok estét töltöttem el kettőben Andorral. (Endrét a család mindig Andornak mondta.) Ültünk a cse-

des nyári éjszakában s nem győztem bámulni azt a sok leszűrt világből-cseséget, tudást, messzire világító perspektívát, judiciumot, ami csak úgy áramlott Andorból, mint a hőmpolygó láva. Sokszor egész kicsinynek éreztem magamat az ő mindent átfogó nagy műveltsége mellett.

Hát ezt meg kellett említenem mindkettőjük emlékének megörökíté-

sére. Ne feledje el senki, ha egyszer jellemrajzot ír a régi Szegedről s értekeinket teszi mérlegre. Muntyán István a polihisztor, mondta a cinikusnak hirdett Nagytatáról: Milyen értékek ez!

...Magam sem tudom megmondani, miért jutnak eszembe ezek a valahol hallott szavak, de mintha meg lehetne találni kapcsolatukat a multtal

A nyilas eszmeáramlatok alkonya Szegeden

A Nyilaskeresztes Párt egyeduralma és kettészakadása ~ Palotaforradalomra készülnek a hungaristák Szálasi ellen

Amikor a szegedi nyilasfront bomlásának okait és jelenségeit boncolgatjuk, a területen való eligazodást nagy mértékben megkönnyíti az a körülmény, hogy a tájékozódást nem komplikálja a különböző és egymással is ellenlábás pártoknak az a sokasága, ami Budapesten tapasztalható. A totalizmusra törő nyilaskeresztes világszemlélet természetesen termelte ki a »vezérikambiciót« s miután a vezérikambiciót az abszolút hatalom illuziójával, a dolog természetéből következő, hogy minden szangvinikusabb nyilasvezető álmainak netovábbja, hogy ő és ne a másik legyen a pártvezér. Ezeknek az ambiciónak kielégítéséhez volt szükség az egymástól függetlenül, sőt legtöbbször egymás ellen dolgozó különböző nyilaspártok megalapítására, amelyeknek dzsungeljében ember legyen a talpán, aki el tud igazodni. A becsvágytól fűtött nyilasvezérek egyéni aspirációinak köszönheti a magyar polgári társadalom, hogy a nyilaskeresztes szervezkedés nálunk soha se tudott társadalmunk és államrendszerünk pilléreit komolyan fenyegető támadássá válni, mert a támadás erejének csökkentéséről maguk az egyes pártok és pártvezetők az egymás ellen folytatott harcban külön is gondoskodtak. Ezért a szolgálatért a polgári társadalom külön köszönet illeti őket.

A belvillongásoknak ez a csatazaja a szegedi nyilasberkekben zöld tónusu idilljét soha nem zavarta meg. Nálunk csak a Huby—Szálasi cégjelzések Nyilaskeresztes Párt vert gyökeret, sajnos meg kell állapítani, hogy elég mély gyökeret ahhoz, hogy még országgyűlési képviselőt is küldhettek be a parlamentbe ebből a városból, amely a belpolitikában mindig higgadtságáról, a keresztény és nemzeti eszme iránti öntudatos hűségéről, emelkedett világszemléletéről volt híres és ismert. Volt néhány kísérlet más honmentő nyilasszervezkedés meghonosítására is, ezeket azonban már embrionális állapotukban megfojtotta, vagy a közöny, vagy a testvérháború kiméletlen energiája. A Nyilaskeresztes Párt abban az időben erősödött meg Szegeden, amikor Szálasi Ferenc a szegedi Csillagtörtön magányában csiszolhatta később közderűre megfogalmazott teóriáit. Ebben az időben az egész mozgalom kétségtelenül a legdinamikusabb karakterű figurája, Huby Kálmán tartotta mozgásban a szervezetet s tette cselkvőképessé, hogy így adja át azt a börtönből szabaduló Szálasiinak. A nyilas porond szegedi publikumát akkor ar-

te az első megleptés, amikor Szálasi nemsokkal szabadulása s a nyilas alkotmány és trónöröklési rend nyilvánossághozatala után, mint minden hatalom szuverén ura, rövid uton kitétte szűrét a pártból Huby Kálmánnak, akit helyettesének, utódának és politikai örökösének deklarált csak éppen az imént. A szegedi párt nem követte Huby Kálmánt, saját voksaival megválasztott országgyűlési képviselőjét száműzetésébe, hanem Huby lemondása után képviselővé avaszt dr. Szögi Gézával egyetemben még magasabbra vonta árbócán Szálasi zászlaját s a mai napig is együtt menetel a halandzsá és a misztikum ködébe burkolt vezérével. Pszichikai analízis feladata volna kideríteni ennek a rejtélyét, téves nyomon járna azonban, aki azt hinné, hogy a szegedi pártnak ez a magatartása dr. Szögi Géza befolyására volna visszavezethető. Szögi Géza, a szegedi nyilaskeresztes követ miért, miért nem, Szálasi táborában maradt a szakadás után is, aki azonban a nyilas ideológiát csak egy kissé is ismeri, az tudja jól, hogy ő közöttük az a körülmény, hogy valaki országgyűlési képviselő, nem egy áhitott keltő valami, hiszen a nyilas ideológia a parlamentárizmust, mint korhadt és korrupt demokrácia eltiprásra megérett megtestesítőjét szemléli, amelyet a diktátor szuverénításának s a totalitárius világszemléletének kell felváltani. Az ő szemükben az országgyűlési képviselő, ha mindjárt nyilaskereszt is van a gomblyukában, ennek a felesleges és szószátyár kupaktanácsnak egyik sejtje s ez a minősége a pártéletben nem sok privilégiumot biztosít a számára. A Huby—Szálasi ügyben sem volt sok befolyása a szegedi képviselőjük magatartásának, a szálak inkább néhány más szegedi nyilasvezető magatartására s az erős pesti nyomás alatt álló szervezésre vezethetők vissza.

és a jelennel:

— Ha valaki nem éri el azt, amit megérdemelt, az sosem lehet olyan veszedelmes, mintha többet ér el annál, ami neki jár.

A Szálasi bűvöletében élő szegedi szervezet egészen a legutóbbi időkig egyeduralkodó volt a nyilaskeresztes politika szegedi talaján, míg Imrédyék nem jelentek meg és meg nem alapították a Magyar Megújodás Pártjának szegedi szervezetét, ami azonban nem sok vizet zavar a szegedi nyilaskeresztes ingoványban. A két párt működését és egymáshoz való viszonyát az aránytalan taglétszám mellett főként a szellemi minőség különbözősége szabja meg. Egy ma még eszmehű, de biztonságában már erősen ingadozó szegedi nyilasvezető a következőképpen fogalmazta meg előttünk a differenciákat:

— A mi szerveztünk olyan mint egy törzs, fej nélkül, Imrédyéké mint egy fej, törzs nélkül. Nekünk vannak tümegeink, de a célratörés eredményességét már eleve lehetlenné teszi, hogy nincs képzettség, intelligens, széles látókörű, kombatáns politikai karakterű vezető rétegünk. Imrédyék viszont szinte tiszítják maguktól a tömeget, nincs alsóbb rétegük, amire építhetnének az Imrédy Béla szugesztíója által összehozott intellektuális rétegek. Mi szégyeljük, hogy vezető tisztégekbe kénytelenek vagyunk iskolázatlan, primitív, minden politikai képzettség és érzék hiányával levő embereket beállítani, mert nem jönnek hozzánk intelligens emberek, vagy akik közöttünk voltak, azok is vagy meggyőződésből, vagy különböző nyomásra itt hagytak bennünket. Imrédyék pedig tehetetlenek, mert nekik csak vezető rétegük van. Ezen a helyzeten, akkor, amikor még meg volt ennek a lehetőségé, csak a szélsőjobboldal valamennyi pártjának egyesülése segíthetett volna. Ezt azonban egyrészt a fékezhetetlen vezérikambiciók, másrészt Imrédyéktől minket száználvan fokos szög alatt elválasztó ideológiai ellentét (?) s Imrédy Béla származása körül ma is terjengő sűrű köd tette lehetlenné. Ma persze, amikor már minden megváltozott s megkezdődött a menekülés a nyilas pártokból, mindez csak a mult rezignációja.

A zürzavar után, ami most felütötte fejt a nyilaskeresztes politikában, a bomlás és tájékozatlanság, az eddig abszolútnak képzelt eszmények kiábrándító összeomlása az eddig is keservesen fenntartott biztonságot teljesen meglazította minden vonalon, minden nyilaskeresztes pártszervezetben.

A szegedi Nyilaskeresztes Párt bomlási folyamat még az ideológiai káosz beállta előtt megkezdődött az ugynevezett Magyar Ede ügy kirobbanásával. Magyar Ede

